

УДК 37.016:811.162.1

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.spec.2.26>

Стахнюк Н. О., Рунда В. В.

РОЛЬ ПІДРУЧНИКА З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ФОРМУВАННІ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ (НА ПРИКЛАДІ СЕРІЇ “POLSKI, KROK PO KROKU”)

Невід’ємною складовою частиною дидактичного процесу є ознайомлення студентів з культурою мови, що викладається як іноземна. Розмірковуючи над функцією полікультурної компетенції, у статті ми розглянемо шляхи її формування, запропоновані в підручниках з іноземної мови. Наші міркування базуватимуться на прикладах, взятих із серії підручників для вивчення польської мови як іноземної “Polski, krok po kroku”.

Особливу увагу у статті присвячено способам сенсibilізації студентів до інших культур, формування толерантного ставлення та поняття цінностей, які несе контакт із ним. Увагу зосереджено насамперед на європейських соціокультурних елементах. Ключем до їх вивчення є спостереження за такими сферами, як дім і сім’я, кухня, пам’ятки та туристичні об’єкти, свята і традиції, відомі постаті, ключові історичні події, національні символи. Детальніше вивчення цих аспектів могло б стати відправною точкою для усвідомлення ролі підручника у “відкритті” інших культур. Наслідком спостереження за європейськими культурними зразками та усвідомлення моделі власної культури має бути спроба вийти за межі стереотипів, здатність помічати багатомірність культурної проблематики. Аналіз змісту цієї серії підручників доводить важливість культурних компонентів у викладанні польської мови як іноземної. Це відображається не тільки в обсягах порушеної тематики, але й у способах і формах її викладу (матеріали демонструють загальнокультурні явища, а вправи формують необхідні компетенції у контексті принципів європейської інтеграції).

Зроблено висновок про те, що полікультурна європейська компетентність є не підсумком змісту чи навичок, засвоєних студентом, а насамперед наслідком особистого ставлення, якому не можна навчити, тому викладач повинен спрямувати свої зусилля на приверненні уваги студента до спостереження за культурними моделями і заохоченні його до рефлексії над явищами, які вони демонструють, а різноманітні матеріали, запропоновані авторами аналізованої серії підручників, безсумнівно, є цінною допомогою у цьому.

Ключові слова: підручник, іноземна мова, полікультурна компетентність, європейські цінності, образ іноземця.

Економічні, політичні та культурні зв’язки між країнами, що все динамічніше розвиваються, а також швидкий потік інформації є основою для інтенсифікації контактів між жителями окремих країн і представниками різних спільнот. Кожна така спільнота, незважаючи на спільні риси, які об’єднують нас усіх, відрізняється від інших на рівні культури, релігії, мови тощо, тому важливим є питання підготовки студентів до побудови діалогу та співіснування культур. З огляду на нерозривність взаємозв’язку мови й культури вчителі іноземної мови повинні приділяти особливу увагу цьому аспекту навчання. Принципи його впровадження сформульовано Радою Європи з Європейського опису мовної освіти [6]. Крім знання культури країни, мова якої вивчається, студент повинен усвідомлювати схожість і відмінності між рідною та іноземною культурами. У рамках занять викладач повинен допомогти йому набути саме такої компетенції, яка допоможе налагодити контакти з представниками інших культур, а в ситуаціях непорозуміння чи міжкультурного конфлікту дасть йому змогу виступати в ролі посередника. Заняття з іноземної мови також повинні формувати відкритість до інших культур, здатність долати стереотипи та спосіб мислення, який готовий прийняти інші культурні моделі, зберігаючи власну ідентичність.

Підручник для вивчення іноземної мови покликаний не тільки формувати мовні навички, але й розвивати полікультурну компетенцію. Надзвичайно важливим є вербальний і невербальний образ поляка, польки, Польщі та Європи як збірного поняття у підручнику, тобто, крім текстів, мають бути фотографії, малюнки, ілюстрації та інші елементи графічного оформлення. Образ Польщі як найближчої країни-члена Євросоюзу та її жителів, на думку студентів, які починають вивчати польську, як правило, є стереотипним, а знання на тему його мешканців зазвичай є базовими. Виявляється, підручник, яким користуються студенти, може мати вирішальний вплив на сприйняття іноземної культури (отже, на процес євроінтеграції), а особливо тоді, коли він є основним навчальним посібником.

Підручник часто є основним дидактичним матеріалом, який використовується під час формального вивчення іноземних мов у навчальних закладах на всіх рівнях освіти. Як влучно підкреслює Катажина Беднарж, “підручник – головний посібник вчителя під час уроку, а викладений у ньому зміст має велике значення для практики навчання, тому вибір підручника є надзвичайно важливим” [5, с. 83]. Під час вибору навчального посібника вчитель повинен враховувати, що студенти багато годин працюватимуть з конкретним підручником як в аудиторії, так і самостійно вдома. Це означає, що підручник буде для них якщо не основним, то важливим джерелом інформації про іноземну мову та іноземну культуру. Це також вкрай необхідно на етапі вивчення мови з нуля, коли студенти, ймовірно, вперше знайомляться з історичним та культурними фактами про країну, мову якої вони вивчають.

Мета статті. Стаття присвячена викладенню результатів дослідження та аналізу підручників для вивчення польської мови як іноземної із серії “Polski, krok po kroku” [8; 9] з точки зору промування в них

міжкультурного, проєвропейського контенту. Наше дослідження присвячене культурному компоненту викладання польської мови як іноземної. Ми розуміємо культурний контент широко, тобто від текстів високої культури, інформації про звичаї та традиції до реального життєвого контенту. Також нас цікавить образ Польщі і поляків, європейців та іноземців загалом, прихований в аналізованому культурному контексті.

За багатьма спостереженнями та дослідницьким аналізом, підручник досі залишається найважливішим і найчастіше використовуваним навчальним матеріалом у процесі викладання іноземних мов. Подібним чином визначають підручник багато дослідників, зокрема Р. О. Гришкова [1], В. Г. Редько [2], Е. Анджеевська [3], Л. Шелдон [7], Б. Томлінсон [11].

Отже, це збірник навчально-методичних матеріалів (виданий у традиційній або електронній формі), який є основним посібником у викладанні та вивченні іноземної мови в школі, університеті чи на мовному курсі, систематично використовується вчителем та учнями. Варто підкреслити, що підручник, окрім основної книги, містить різні компоненти, такі як аудіо- та відеосупровід, книга для вчителя, комплект контрольних робіт, робочий зошит, записи та інші додаткові дидактичні матеріали (наприклад, плакати, ігри), які можуть допомогти учителям та студентам. Ще одна особливість підручника полягає в тому, що він зазвичай використовується протягом певного періоду часу (частіше за все рік). Це важливий фактор у процесі опанування мови та набуття компетентностей, про які говоритимемо у статті.

Серія “Polski, krok po kroku” була підготовлена з урахуванням рівнів володіння мовами від A1 до B1. Підручники підтримують автономію учнів, оскільки вони є частиною інтерактивного курсу, розміщеного на освітній онлайн-платформі e-polish.eu. Курс створений для самостійного вивчення мови, підкріпленого численними додатковими матеріалами, здебільшого доступними через Інтернет. Освітня платформа також є інструментом підтримки вчителів. Серед матеріалів, доступних в Інтернеті, є методичний посібник, що містить коментарі щодо ефективного використання засобів навчання, а також роботи на занятті. Викладачі мають можливість пройти навчання у формі майстер-класів з користування сайтом e-polish.eu. Розвиток іншомовної комунікативної компетенції підкріплено великою кількістю вправ із використанням різноманітних форм і прийомів роботи, а також засобів навчання, зокрема компакт-диску, набору граматичних таблиць, зошитів, мовних ігор. Опис серії та поради щодо використання книг у підручниках та на сайті значно полегшують роботу учнів. Важливу роль у цьому аспекті відіграють аудіовізуальні матеріали, першочерговим завданням яких є заохочення до спілкування на заняттях виключно польською мовою.

Граматичні конструкції вводяться здебільшого індуктивним методом з використанням кольорових таблиць, які легко запам'ятовуються, а словниковий запас завжди подається в природному контексті. Актуальний та автентичний контент у підручнику надає учням багато інформації про реальне життя та культурологічні дослідження, формує образ сучасної Польщі. Знайомство з польськими та зарубіжними героями, з якими учень може ідентифікувати себе, викликає емоційне залучення учнів.

Серед представлених поляків переважають люди з вищою освітою, рідше із середньою чи професійно-технічною. “Хрестоматійні” поляки – це насамперед студенти, у тому числі європейсти, економіки та культурології, бізнесмени або люди, які посідають високе суспільне становище і займаються переважно інтелектуальними або творчими професіями. Тут і лікарі, і айтішники, і вчителі, і журналісти, і економісти. Спорадично з'являються перукарі, фермери та офіціанти. Загалом підручник не пропагує популярний у ЗМІ ідеал молодості та краси. Якщо брати до уваги особливості зовнішнього вигляду, то зауважимо, що в підручниках серії “Polski, krok po kroku” образ поляка і польки порівняно різноманітний. Тут з'являються високі, низькі, стрункі та повні люди. Імовірно, такий підхід може бути результатом прийнятих антидискримінаційних трендів, які панують у європейському суспільстві. Значно більше інформації про зовнішній вигляд можна знайти на фотографіях, розміщених поруч із текстами. Серед них, безумовно, переважають персонажі з приємною та цікавою зовнішністю. Слід підкреслити, що це здебільшого люди, які піклуються про свій зовнішній вигляд і створюють індивідуальний стиль. Він важливіший за панівний у сучасній культурі ідеал краси. Опубліковані фото та ілюстрації переважно портретні. Іноді людей на фотографіях супроводжує реквізит (наприклад, блокнот чи ноутбук), або вони з'являються в характерній кімнаті (наприклад, в офісі), що підкреслює їхній сучасний стиль життя.

Щодо характерних рис “хрестоматійних” поляків, то в першій частині “Polski, krok po kroku” ми маємо переважно розумних, приємних і активних людей. Проте негативних рис, які б визначали цю особистість, немає. Здається очевидним, що на початку вивчення іноземної мови вибираються лише певні “явища”, створюючи спрощене бачення світу. Автори підручників чомусь вважали важливими і репрезентативними лише позитивні риси. Лише в другій частині серії підручників “Polski, krok po kroku” з'являються не лише розумні, динамічні та амбітні люди, але й нервові, ненадійні, конфліктні, нещадні й навіть нетерпимі. Польські жінки і поляки на сторінках підручників “Polski, krok po kroku” відіграють декілька основних ролей у суспільстві. Переважають учні-ліцеїсти, студенти або люди певної професії. Літні люди, як правило, є пенсіонерами.

В аналізованих серіях підручників чітко проглядається спроба відступу від класичної моделі сім'ї на користь моделі неповної, розбитої сім'ї (розлучена Анжела Браун, вдруге одружений Уве Штайн тощо) або самотнього життя (наприклад, холостяк, Хав'єр Перез). Автори відходять від стереотипного образу матері-польки на користь сучасної, самореалізованої у професійному житті жінки, часто самодостатньої: “Jestem rozwiedziona, ale nie lubię tego słowa, “wolna” brzmi o wiele lepiej” [9, с. 15].

“Хрестоматійні” поляки із серії “Polski, krok po kroku” культурно та сучасно проводять свій вільний час. Вони цінують важливість активного відпочинку, займаються різними видами спорту і багато подорожують (навіть пенсіонери!). Вони цікавляться мистецтвом, літературою, кіно та музикою. Свій вільний час вони витрачають переважно на участь у культурному житті свого міста або читання хорошої книги.

Інформація про персонажів серії “Polski, krok po kroku”, розміщена на сторінках підручників (а часто і “між рядків”, представлена невербальними засобами), багато свідчить про підхід авторів до стереотипного образу поляка. В аналізованих підручниках найбільш репрезентативними поляками є подружжя Май. Вони мають хорошу родину: батьків-пенсіонерів, які проживають в іншому місті, дітей-близнюків, які є учнями старшої школи, та собаку. Пан Май працює в інформатичній фірмі, гарно заробляє, завдяки чому сім'я проживає у нещодавно придбаній новій, великій квартирі. Його дружина Йоанна займається фрілансом, проте дбає про родину та дім, виховує дітей. Крім того, сім'я Май репрезентує такі найкращі загальнонаціональні якості поляків, як гостинність, емпатія, відкритість для усього нового (у родині проживає іноземна студентка з Японії Мамі Такада, для якої пані Йоанна готує сніданки, про яку вона піклується під час хвороби).

Такі прикметники, як “молодий”, “амбітний”, “активний” або “інтелектуальний”, неодноразово з'являються в текстах, що представляють іноземців, в обох проаналізованих частинах серії “Polski, krok po kroku”. Крім того, зустрічаються такі терміни, як “творчий” або “динамічний”. Зображені персонажі знають іноземні мови, часто навчаються за напрямками, пов'язаними з євроінтеграцією та іноземними культурами (наприклад, Адам вивчає японістику, Майка – студентка туризмознавства, Том – історик, американець, який досліджує причини занепаду комунізму в східній Європі). Цікаво, що позитивні риси головних персонажів підкреслюються як у текстах презентації, так і в самопрезентаціях, що може викликати в учнів помилкове враження, що молодим європейцям бракує скромності. Насправді ж авторки мали на меті створити образ впевненого (але в жодному разі не самовпевненого) громадянина Європи, який знає, чого хоче, для якого навчання й знання є засобом та інструментом досягнення бажаної мети (наприклад, Мамі вивчає польську мову, бо мріє вступити до Академії мистецтв у Кракові, Уве – щоб розширювати межі свого бізнесу), тож постає логічне питання про те, які люди представлені у підручнику: стереотипні поляки чи, може, типові європейці.

Щодо пам'яток культури, архітектури, туристичних атракцій, то у підручниках є окремі розділи, присвячені саме цій тематиці (в уроці під назвою “Podróże kształcą” [8, с. 130–135] студенти знайомляться з такими місцями, як Торунь, Велічка, Морське Око, Мальборк; а в другій частині підручника у розділі “Kocham cię, Polsko” [9, с. 66–71] ці знання розширюються тематикою про регіони Польщі, а саме Кашуби, Бешади, Татри, Сувальщина). Таким чином, студент, який ніколи не відвідував Польщу, має змогу скласти власне уявлення про цю країну, вибудувати рейтинг місць, які відповідають його зацікавленням та які за нагоди він хотів би відвідати.

Важливим фактором, який сприяє формуванню у студентів загальнокультурного європейськоцентрованого світогляду, є контент підручників, який присвячено національним святкам, традиціям, народним звичаям. Так, на сторінках підручників у цікавий та практичний спосіб представлено, наприклад, традиційні гадання на Андрія [8, с. 106–111] (принягідно вводиться відповідна лексика та зазначається важлива інформація про значення цього дійства у давнину та в сучасних реаліях); різдвяні та великодні обряди [9, с. 100–105]; особливості вшанування пам'яті померлих [9, с. 92–99]; різницю між іменинами та днем народження [8, с. 136–143].

Якщо ж йдеться про присутність видатних, ключових в історії Польщі постатей у підручниках, то можна помітити скоріше фрагментарні згадки про Леха Валенсу у вигляді графічної ілюстрації [9, с. 100–105]. Загалом досить рідко студентам вдається розпізнати у цьому портреті президента Польщі, лауреата Нобелівської премії, тому коментарі викладача під час ознайомлення з цим матеріалом є необхідними та важливими, адже роль цього політичного діяча у становленні Польщі як європейської держави важко переоцінити [8, с. 37]. У цьому ж розділі – “Jesteś instruktorem tanga?” – з'являється інформація про Станіслава Ігнація Віткевіча (Віткація); згадується у підручнику і надзвичайної ваги особистість Ян Павло II, хоч і опосередковано, але підкреслено урочисто [9, с. 93], а також інші відомі поляки, зокрема Ян Матейко, Хелена Моджеєвська, Марек Грехута.

Важливим пластом у змістовій канві підручників є ключові історичні події, національні символи на інші атрибути, які асоціюються саме з Польщею. Так, наприклад, окремий розділ присвячено ознайомленню студентів з комуністичним минулим [8, с. 139; 9, с. 112–119].

Кулінарна тематика теж знайшла свої відображення у вправах та діалогах, спрямованих на формування не тільки мовних компетентностей. Так, студенти мають змогу дізнатися про типово польські страви, зокрема осципек, бігос, журек [8, с. 64–69], порівняти традиційний сніданок поляків, німців, англійців, американців, японців [8, с. 52–57] та дійти висновків про кулінарні переваги поляків.

Можна припустити, що обговорювані тексти, у яких присутній стереотипний образ поляка, мають на меті його зламати та сформувати в очах учнів та студентів інший образ, близький до позиції європейця в польському суспільстві. Згідно з опитуванням Центру дослідження громадської думки, типовому європейцю присвоєно так звану індивідуалістичну орієнтацію, тобто орієнтацію на саморозвиток, успіх і самореалізацію. Він чудово відчувається в сучасному світі, головним чином завдяки своїй активності, динамічності та

впевненості в собі. Автори не посилались на самостереотип поляка, який, як показує дослідження, функціонує у свідомості поляків. Згідно з опитуванням, поляки орієнтовані на громаду, вони ставлять сім'ю вище за роботу та прагнуть стабільності. Вони вирізняються серед інших європейців своїм патріотизмом і релігійністю [10].

Якщо взяти до уваги цю екстраполяцію, яка відображає уявлення польського суспільства про себе та наших сусідів з інших європейських країн, то можна побачити, що автори підручників "Polski, krok po kroku" сприймають поляків як типових європейців. У своїх матеріалах для вивчення польської мови вони, власне, представили процес становлення поляків як європейців, акцентуючи увагу на молодому поколінні.

У серії підручників подано специфічний образ поляків – поляка й польки – сучасних та європейських. На це вплинули, з одного боку, орієнтири освітньої політики ЄС, прийняті авторами підручників, а з іншого боку, їхні особисті уподобання, установки та система цінностей. Те, як поляки були представлені в аналізованих підручниках, було переважно свідомим і цілеспрямованим прийомом, про що свідчить, наприклад, спроба подолати стереотипні уявлення. Посилаючись на міркування Бартмінського про образ як варіант стереотипу, маємо зазначити, що риси, які приписуються полякам у серії підручників "Polski, krok po kroku" вписуються не тільки в модальний фрейм "такий, як є" (типовий, звичайний поляк – стрункий, доглянутий, інтелігентний, освічений), але й у фрейм "такий, як має бути", тобто є зразком для наслідування (а справжній поляк – це європейець). Крім зразка та образу, існує також ідеологічний стереотип, який відображає мовні та культурні уявлення про людське ставлення та поведінку. Він укладений у модальний фрейм "як може бути і як має бути" [4, с. 379–380]. Важко втриматися від враження, що автори аналізованої серії підручників хотіли представити поляків за допомогою можливих і бажаних рис, реалізуючи політичну програму ЄС.

Аналіз змісту вибраних підручників доводить важливість культурних компонентів у викладанні польської мови як іноземної, зокрема українцям. Це відображається не тільки в представленій проблематики, але й у способах і формах їх подання. Цю "зустріч з чужим", яка відбувається через підручник, можна звести до такого трьохетапного процесу: сприйняття нових елементів, зіткнення іншої культури з рідною (завдяки чому студент усвідомлює окремі елементи рідної культури та її роль), формування компетенції усвідомлення складності культурних явищ. Проте не слід забувати про те, що міжкультурна компетентність є не сукупністю змісту чи навичок, набутих студентом, а насамперед наслідком певного стосунку, якому не можна навчити, тому викладач має привернути увагу студента до спостереження за культурними моделями і заохотити його до рефлексії над явищами, які вони вивчають, у чому різноманітні матеріали, запропоновані авторами підручників, безсумнівно, є цінною допомогою.

Висновки. Як ми вже згадували на початку наших міркувань, серія підручників "Polski, krok po kroku" досі є одним з найкращих серед представлених на ринку продуктів для викладання польської мови як іноземної, що заохочує вчителів та викладачів використовувати видання цієї серії, коли вони керуються насамперед їхніми дидактичними перевагами. Присутній там культурний меседж вони сприймають як другорядну річ, однак створений у підручниках образ поляків формує у тих, хто вивчає польську мову, специфічні уявлення про Польщу та її мешканців, сприяє формуванню різноманітних стереотипів. Усвідомлюючи це, викладачі/вчителі повинні виступати посередниками між студентами/учнями і конкретним підручником та вступати в критичну дискусію з образом поляків, європейців та іноземців загалом, представленим у матеріалах для вивчення польської мови як іноземної.

Використана література:

1. Гришкова Р. О. Сучасний підручник іноземної мови як засіб міжкультурного спілкування. *Наукові праці Миколаївського державного гуманітарного університету ім. Петра Могили*. 2013. № 15. С. 165–169.
2. Редько В. Г. Сучасний шкільний підручник іноземної мови у контексті процесу оновлення змісту освіти. *Україна – країни Сходу: від діалогу педагогічних систем до діалогу культур і цивілізацій* : матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції, 18–19 травня 2001 р. Київ : Фенікс, 2012. С. 5–9.
3. Andrzejewska E. Świadomość podręcznikowa nauczyciela. *Teoretyczne ramy opisu. Neofilolog*. 2013. № 40 (2). S. 303–317.
4. Bartmiński J., Panasiuk J., Stereotypy językowe. *Współczesny język polski* / red. J. Bartmiński. Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin, 2001. S. 371–395.
5. Bednarz K. Kompetencja interkulturowa w dydaktyce języków obcych – przegląd badań. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego. Seria Filologiczna. Glottodydaktyka*. 2019. Vol. 11. S. 79–86.
6. Council of Europe. Europejski System Opisu Kształcenia Językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie. Warszawa. 2001. URL: <https://www.ore.edu.pl/2010/12/europejski-system-opisu-ksztacenia-jzykowego-uczenie-si-nauczanie-ocenianie>.
7. Sheldon L. E. Evaluating ELT textbooks and materials. *ELT Journal*. 1988. № 42 (4). S. 237–246.
8. Stemppek I., Stelmach A., Dawidek S., Szymkiewicz A. *Polski, krok po kroku A1*. Kraków : Glossa, 2010.
9. Stemppek I., Stelmach A., Dawidek S., Szymkiewicz A. *Polski, krok po kroku A2*. Kraków : Glossa, 2012.
10. Stereotyp Polaka i Europejczyka. Komunikat z badań. *CBOS*. 2011. URL: https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2011/K_033_11.PDF.
11. Tomlinson B. Material's development for language learning and teaching. *Language Teaching*. 2012. № 45 (2). S. 143–179.

References:

1. Hryshkova R. O. (2013) Suchasnyi pidruchnyk inozemnoi movy yak zasib mizhkulturnoho spilkuvannia [A modern foreign language textbook as a means of intercultural communication], Mzkoiaiv, Nauk. pr. Mykolaivskoho derzh. humanitarnoho un-tu im. Petra Mohyly. № 15. S. 165–169. [in Ukrainian]
2. Redko V. H. (2012) Suchasnyi shkilnyi pidruchnyk inozemnoi movy u konteksti protsesu onovlennia zmistu osvity. Ukraina – krainy Skhodu: vid dialohu pedahohichnykh system do dialohu kultur i tsyvilizatsii: Materialy III Vseukr. nauk.-prakt. konf. [A modern school textbook of a foreign language in the context of the process of updating the content of education. Ukraine - the countries of the East: from the dialogue of pedagogical systems to the dialogue of cultures and civilizations: Materials of the 3rd All-Ukrainian Scientific and Practical Conference], Kyiv, Feniks, s. 5–9. [in Ukrainian]
3. Andrzejewska E. (2013) Świadomość podręcznikowa nauczyciela. Teoretyczne ramy opisu. [Teacher's textbook awareness. Theoretical framework of description]. *Neofilolog*, 40 (2), s. 303–317. [in Polish]
4. Bartmiński J., Panasiuk J. (2001) Stereotypy językowe [Linguistic stereotypes]. *Współczesny język polski*, red. J. Bartmiński, Lublin, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, s. 371–395. [in Polish]
5. Bednarz K. (2019) Kompetencja interkulturowa w dydaktyce języków obcych – przegląd badań [Intercultural Competence in Foreign Language Teaching – Research Review], Rzeszów, “Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego. Seria Filologiczna. Glottodydaktyka”. Vol. 11, s. 79–86. [in Polish]
6. Council of Europe (2010) Europejski System Opisu Kształcenia Językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie [The European System for the Description of Languages Education: Learning, Teaching, and Assessment]. URL: <https://www.ore.edu.pl/2010/12/europejski-system-opisu-kształcenia-jzykowego-uczenie-si-nauczanie-ocenianie>. [in Polish]
7. Sheldon L. E. (1988) Evaluating ELT textbooks and materials. *ELT Journal*. 42 (4), s. 237–246.
8. Stemppek I., Stelmach A., Dawidek S., Szymkiewicz A. (2013) Polski, krok po kroku A1 [Polish, step by step A1], Kraków, Glossa, 180 s. [in Polish]
9. Stemppek I., Stelmach A., Dawidek S., Szymkiewicz A. (2012) Polski, krok po kroku A2 [Polish, step by step A2], Kraków, Glossa, 160 s. [in Polish]
10. Stereotyp Polaka i Europejczyka. Komunikat z badań (2011) [Stereotype of a Pole and a European. Research report]. URL: https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2011/K_033_11.PDF. [in Polish]
11. Tomlinson B. (2012) Materials development for language learning and teaching. *Language Teaching*, 45 (2), s. 143–179.

Stakhniuk N., Rynda V. The role of the foreign language learning coursebook in the formation of the multicultural European competence (on the basis of the coursebook “Polski, krok po kroku”)

An inseparable part of any didactic process is the introduction of students to the culture of the language which is taught as a foreign one. Thinking about the function of the multicultural competence the given article deals with the ways of its formation suggested in the textbooks. All our reasoning are based on the examples taken from the series of coursebooks for learning Polish as a second language “Polski, Krok po Kroku”.

A particular attention is paid to the ways of sensibilization of students to other cultures, formation of tolerance and the notion of values which the person may send them. First of all, we focus on European socio-cultural elements. The key to their research is the surveillance of such spheres as home and family, cuisine, places of historic interest, holidays and traditions, famous people, key dates in history, national symbols, etc. More thorough studying of these aspects can become a starting point for understanding the role of the coursebook in “opening” a new culture. The consequence of European cultural observation and the notion of our own cultural model should be an attempt to think out of the box of our stereotypes and the ability to notice cultural multidimensionality. Coursebook analysis proves the importance of cultural components in teaching Polish as a second language. It is reflected not only in the number of topics covered in the textbook but also in the ways and forms of their presentation (materials demonstrate general cultural phenomena and the exercises form necessary competence in the context of the European integration principles).

But multicultural European competence is not the summary of all skills learned by the student; it is the consequence of his personal attitude that cannot be taught. That is why the teacher should try to attract his students' attention to the observation of cultural models and encourage the students to speculate on the phenomena they demonstrate. Without any doubt, various materials, suggested by the authors of the coursebook being analyzed, can be a valuable help in achieving this result.

Key words: *coursebook, foreign language, multicultural competence, European values, image of a foreigner.*